

LUTHEROVA DEKÁDA 2012

Zákon a evanjelium

3. Zákon v Novej zmluve

„Nemyslíte si, že som prišiel zrušiť zákon alebo prorokov; neprišiel som zrušiť, ale naplniť; lebo veru vám hovorím: Dokiaľ sa nebo a zem nepominú, nepominie sa ani jediné písmenko, ani jediná čiaračka zo zákona, kým sa všetko nestane.“ (Mt 5,17 – 18)

Ako si predstavujete Boha? Nemyslím na Jeho fyzickú podobu – tú si nijako vybavovať nemôžeme a ani nesmieme – myslím na Jeho prístup k nám – ľudom, na Jeho postoj k svetu, na Jeho pohľad na nás. Názory sa v dejinách, aj v súčasnom kresťanstve líšia. Jedni považujú Boha za prísneho Sudcu – strojcu a strážcu všetkého poriadku, ktorý prísne pozerá na našu zem i na nás, zratúva naše chyby a vymeriava tresty. Podľa týchto ľudí je každé utrpenie trestom Božím, každý dobrý skutok zásluhou, ktorú prísny Boh ocení. Podľa iných je zasa Boh láskavý a milujúci Otec, ktorý všetko zlé prehliada a odpúšťa, ktorý len bezbreho miluje a všetko dáva plnými priehrštiami zadarmo. Podľa týchto ľudí je celým životným zmyslom kresťana radosť z Božej lásky a reči o hriechu či Božom treste sú znakom skostnatenosti. Ako si teda predstavujete Boha vy? Prikláňate sa k jednému z týchto pohľadov, nachádzate pravdu kdesi uprostred, alebo máte ešte inú, vlastnú predstavu?

Žiadny extrém nie je dobrý. A načrtnuté chápania Boha by sa v takejto podobe, v akej boli predstavené, mohli javiť ako extrémne. Pravda bude kdesi uprostred, čo nám potvrdzuje aj Písmo, ktoré má dve zložky – zákon a evanjelium. Pod zákonom si spravidla automaticky predstavíme prísne pravidlá, ich dodržiavanie a následný súd a trest ak sa zákon poruší, pod evanjeliom si zasa predstavíme dobrú radostnú zvesť o Božom skutku lásky, ktorý Boh vykonal v osobe Ježiša Krista. Mnohí ľudia dokonca chápu tieto dve zložky Písma tak oddelene, že zákon vydeľujú do Starej Zmluvy a evanjelium výhradne do Novej Zmluvy. Vzniká tak mylný dojem, že Nová Zmluva ruší Starú Zmluvu, že evanjelium o Ježišovi Kristovi zmenšuje dôležitosť či platnosť zákona, že to, čo sme čítali o zákone a prísnom Bohu v prvej časti Biblie v druhej časti už neplatí, pretože bezhraničná Božia láska vytesnila zo sveta zákon a potrebu dodržiavať ho. Ak by sme takto pozerali na Písmo a takto chápali jeho prvú a druhú časť, vznikol by automaticky dojem, že Boh sa v dejinách zmenil. Že hoci kedysi na začiatku bol prísny na Izraelcov, hoci prísne súdil a trestal v Sodome, pri Noáchovi či pri Dávidovi, po stáročiach sa upokojil, rozmyslel si to a od začiatku nášho tisícročia svet už iba miluje a na vlastný zákon zabudol. Áno, presne takto mnohí chápu vzťah zákona a evanjelia, vzťah Starej a Novej Zmluvy, podobu starozmluvného a novozmluvného Boha.

Boh je však stále ten istý (Žid 1,12; 4,7). A je to Boh, ktorý nás miluje (J 3,16) ale aj spravodlivo súdi (1Pt 1,17; 2,23). Sú to dve Božie vlastnosti, ktoré spolu dokresľujú Boží charakter. Takto to je vo vzťahu Boha k nám a takto to má byť aj vo vzťahu nás k našim deťom. V správnej a fungujúcej rodine by mala byť vždy prítomná láska i spravodlivý súd. Nenadarmo v minulosti bolo fungovanie rodiny založené na prísnej otcovej ruke a milujúcom matkinom objatí. Otcov trest však nikdy neznamenal nelásku a matkina láska zasa neznamenal slepú bezbrehosť. Boli to však dva vyvážené prvky, ktoré spolu tvorili základ fungovania rodiny a výchovy. Dnes si to však už len ťažko vieme predstaviť, pretože sme aj v rodine a výchove upadli do extrému, ktorý nám prerastá (alebo skôr či neskôr prerastie) cez hlavu. Boh však nepodlieha módnym trendom ani osvete psychológov, preto si pevne zachováva oba piliere svojho prístupu k nám – prísnosť i lásku.

Súdiť však nemožno tam, kde nieta zákona, preto len ak v meradle zákona hľadáme na konanie človeka, vidíme jeho hriech. Tak píše aj apoštol Pavol: „Hriech sa nepočíta keď nie je zákon“ (R 5,13). Ak Boh povie, čo môžeme a čo nemôžeme robiť, stanovuje tým zákon. Na základe toho možno súdiť, či bol zákon dodržaný alebo nie. Hriech pred zákonom sa nepočíta, pretože človek nemal stanovené hranice svojho konania. No už v raji dáva Boh človeku prvý zákon. Nevieme, čo všetko človek v raji robil. Mohol však robiť hocičo, nebol by to hriech, pretože to nebolo zakázané – nebolo zákona. Ako náhle však urobil

to, čo Boh zakázal, porušil zákon a vznikol hriech. Ak pozrieme aj na ďalšie zákony vidíme v nich model nášho života, smernice, ktoré nám majú pomôcť správne žiť. Prečo? Aby sme prišli o potešenie zo života či sveta? Aby sme boli o niečo ukrátení alebo aby sme boli nútení k odriekaniu? Vôbec nie. Boží zákon sú dopravné značky, ktoré nám v živote majú pomáhať k napredovaniu bez nehôd. Ak vodič chápe značky pri ceste ako zbytočné obmedzovanie svojej slobody a ženie sa vlastnou rýchlosťou a podľa vlastných predpisov, skôr či neskôr na svoje konanie doplatí. Ak vodič značky rešpektuje, má šancu dostať sa bezpečne do cieľa. Práve takýto význam má zákon v našom živote.

Boží zákon však ani príchodom Ježiša Krista neprestal platiť. Už vtedy si to možno mnohí mysleli, pretože Ježiš začal predstavovať Boha, ktorého dovtedy chápali ľudia ako prísneho Pána, ako láskavého Otca. Už to oslovenie „Otče náš“ je obrovský posun Boha k človeku, pretože to naznačuje blízky vzťah – vzťah lásky. Už vtedy bolo jasné, že by mohol vzniknúť mylný dojem, že zákon viac neplatí, alebo že ho prinajmenšom netreba dodržiavať, pretože láskavý Boh všetko odpustí. Sám Pán Ježiš však vyvracia takéto myšlienky a upozorňuje na to, že On svojim kázaním zákon neruší. Prečítajme si 5. kapitolu evanjelia podľa Matúša od verša 21 a dozvieme sa, že Pán Ježiš zákon ešte sprísňuje. Prečítajme si 15. kapitolu evanjelia podľa Jána, aby sme počuli dokonca nové prikázanie Pána Ježiša – prikázanie lásky, ktoré vôbec nie je jednoduchým a ľahko splniteľným prikázanim. Uvidíme, že aj v Novej Zmluve je zákon veľmi reálne prítomný a že naň upozorňuje nielen Pán Ježiš, ale aj apoštolovia, ktorí dokonca prísne dbali na dodržiavanie Mojžišovho zákona až do takej miery, že požadovali aj od nežidov obriezku a oddeľovanie pokrmov – teda aby aj nežidia jedli iba také druhy mäsa, ktoré Židia považujú za čisté. Prísne dodržiavanie zákona spôsobilo apoštolom nemalé problémy, preto sa zišli na konvente aby rozmýšľali, ktoré zákony sú Božie a ktoré ľudské, ktoré možno v nežidovskom prostredí zmierniť a ktoré nie, ktoré zákony sú dôležité pre spásu a ktoré nie. Dospeli k záveru, ktorý je platný aj pre nás. Preto sa muži nemusia obrezávať, ženy nemusia sedieť vzaďu so sklonenou a prikrýtou hlavou, nemusíme vydeľovať, ktoré pokrmy môžeme a ktoré nemôžeme jesť. To ale neznamená, že apoštolovia zrušili Boží zákon. Božie prikázania a prikázania Pána Ježiša sú naďalej platné a ich dodržiavanie je požadované rovnako od ľudí starozmluvnej i novozmluvnej doby.

A predsa sa čosi zmenilo. Nie však to, že by zákon nebol prítomný alebo by ho viac nebolo treba. Zmenilo sa to, že vďaka Pánovi Ježišovi máme k Bohu oveľa bližšie. Už na Neho nehľadíme ako na kráľa, ktorý je (a aj v čase Starej Zmluvy bol) pre mnohých ľudí síce veľkou autoritou, ale v živote ho možno nikdy neuvidia na vlastné oči a tak je pre nich iba ďalekým abstraktným pojmom, ale hľadáme na Neho ako na Otca, ktorý je blízko, s ktorým môžeme denne hovoriť, ktorý je tu pre nás a ktorý už nesleduje iba životnú cestu sveta či národa ako celku ale nás ako jednotlivcov. Vzťah „národ – Boh“, ktorý je väčšinou viditeľný v Starej Zmluve (až na pár výnimiek Božích mužov viery) sa posunul do roviny „ja a Boh“. Boh nás naďalej súdi podľa zákona, náš priestupok však aj ospravedlňuje pre zásluhy svojho Syna. To je veľký rozdiel oproti extrémnemu chápaniu Božej lásky ako slepej a bezbrehej. Boh nezabudne na náš hriech len tak – lebo nás miluje. On na náš hriech zabudne, ak Ho o to požiadame, ak si svoj hriech uvedomíme a prosíme o odpustenie. Ak teda má Boh zabudnúť na náš hriech, musíme si ho najprv my sami uvedomiť a priznať. A to je ten rozhodujúci krok. Tu sa potvrdzuje aj dôležitosť zákona, lebo len ak máme a poznáme zákon, môžeme správne zhodnotiť svoje konania a vidieť svoje chyby. A ak ich vidíme, môžeme s ľútosťou prosiť boha o ich odpustenie. Evanjelium teda neznamená, že sa o hriech vôbec nemusíme starať ale znamená, že ak si skrze zákon uvedomíme svoj hriech, Boh je ochotný nám ho odpustiť. A to je pravý dôvod evanjeliovej radosti.

Štefan Kiss